

**IMOM AL-BUXORIY HADISLARINING BUGUNGI KUNDAGI TARBIYAVIY
AHAMIYATI**

ABDUVAITOV ELDORBЕК FARXOD O'G'LI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti talabasi

e-mail: eldorbekstudent@gmail.com

tel: +998944224711

Annotatsiya: Ushbu maqolada Imom Al-Buxoriy hadislarning bugungi kundagi hayotimizda tarbiyaviy ahamiyati, har bir hadisning o'sib kelayotgan yosh avlodning ma'naviyati yetuk, komil inson bo'lib voyaga yetishida o'ziga xos o'rni borligi haqida atroflicha fikr-mulohazlar yuritilgan.

Kalit so'zlar: Payg'ambar, hadis, muhaddis, avlod, tarbiya, meros, ilm, zikr, alloma, axloq, ma'naviyat, e'tiqod, halollik, poklik, rostgo'ylik.

**ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ ХАДИСОВ ИМАМА АЛЬ-БУХАРИ
СЕГОДНЯ**

Аннотация: В данной статье имама Аль-Бухари воспитательное значение хадисов в нашей жизни сегодня, каждый хадис имеет свою роль в духовном росте молодого поколения как зрелой и совершенной личности.

Ключевые слова: Пророк, хадис, мухаддис, поколение, воспитание, наследие, знание, зикр, аллама, нравственность, духовность, вера, честность, чистота, правдивость.

**THE EDUCATIONAL SIGNIFICANCE OF IMAM AL-BUKHARI'S HADITHS
TODAY**

Abstrakt: In this article, Imam Al-Bukhari's educational significance of hadiths in our life today, each hadith has its own role in the spiritual growth of the young generation as a mature and perfect person.

Keywords: Prophet, hadith, muhaddis, generation, upbringing, heritage, knowledge, zikr, allama, morality, spirituality, faith, honesty, purity, truthfulness.

Kirish.

Yurtimizda yashab ijod etgan buyuk alloma va mutafakkirlarning bebaho ilmiy-ma'naviy merosini tadqiq qilish, ular qoldirgan asarlarni ilmiy-izohli tarjima qilib, ommalashtirish hamda xorijiy davlatlardagi kutubxonalar, arxiv fondlarida saqlanayotgan qo'lyozmalarning elektron nusxalarini to'plab, xalqimizga yetkazish dolzarb masalalarga aylanmoqda. Bu borada prezidentimizning quyidagi fikrlarini eslab o'tish joizdir: "Buyuk mutafakkir va allomalarimizning islom madaniyatini ravnaq toptirishga qo'shgan betakror hissasi to'g'risida so'z yuritganda, eng avvalo, haqli ravishda musulmon olamida "muhaddislar sultoni" deya ulkan shuhrat qozongan Imom Buxoriy bobomizning muborak nomlarini hurmat-ehtirom bilan tilga olamiz". Bu mo'tabar zot merosining gultoiji bo'lmish eng ishonchli hadislar to'plami – "Al-Jome as-Sahih" kitobi islom dinida Qur'oni karimdan keyingi ikkinchi muqaddas manba bo'lib, ahli islom e'tiqodiga ko'ra, u bashariyat tomonidan bitilgan kitoblarning eng ulug'i hisoblanadi. Mana, o'n ikki asrdirki, bu kitob millionlab insonlar qalbini imon nuri bilan munavvar etib, haq va diyonat yo'liga chorlab kelmoqda". Abu Abdulloh Muhammad ibn Ismoil al-Buxoriy milodiy 810-yilda (194- hijriy) Buxoro shahrida dunyoga kelib, bolalik chog'laridanoq Buxorodagi yetuk allomalardan dars olib, hadis ilmida kuchli xotira va o'tkir zehn sohibi bo'lib voyaga yetgan. Imom al-Buxoriy hadis ilmida kamolotga erishib, o'zi yod olgan 600 mingga yaqin hadislarini sahih va g'ayri sahihlariga ajratdi. Imom al-Buxoriy Islom olami va muhaddislar orasida "Imom ul-Muhaddisiyn" (Barcha muhaddislarining peshvosi) deb hurmat bilan tilga olinadi. Imom al-Buxoriyning "Al-Jome as-Sahih" (Ishonarli to'plam) asari haqida so'z ketganda shuni aytish mumkinki, mazkur manba Islom dini ta'limotida Qur'oni Karimdan keyin asosiy manba sifatida foydalaniladi. Imom Buxoriyning ijodiy merosi o'zining hajmi, zamonasining diniy va ijtimoiy fanlarini to'la-to'kis qamrab olganligi bilan kishini hayratga soladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2017 yilning 14- 15 aprel kunlari Samarqand viloyatiga qilgan tashrifi chog'ida Imom Buxoriy yodgorlik majmui qoshida xalqaro ilmiy-tadqiqot markazini qurish taklifini bildirib, "Buyuk mutafakkir bobomiz, barcha muhaddislar peshvosi Imom Buxoriy mangu qo'nim topgan ushbu maskanda o'ziga xos ma'naviy-ruhiy muhit mavjud. Majmuaga ziyoratga kelgan odam bu markazga ham kirib, o'ziga katta ozuqa olsin, bobolarimiz hikmatlaridan o'rganib ketsin. Shunda ularning qalbida ulug' ajdodlarimiz

bilan faxrlanish tuyg'usi rivoj topadi, ayni paytda shunday buyuk zotlarning avlodi mas'uliyatini his etadi"deya ta'kidlab o'tgan edi.

Mavzuning o'rganilganlik darajasi

Darhaqiqat, Imom Ismoil al-Buxoriy asarlarida odob-axloq masalalarini yorituvchi hadislar jamlangan bo'lib, ijtimoiy turmushda hamda insonlar o'rtasida o'zaro munosabatlarni tashkil etish chog'ida amal qilinishi lozim bo'lgan odob-axloq qoidalari borasida ma'lumotlar berilgan. Hadislarning inson hayotidagi ahamiyati va o'rni beqiyosdir. Har bir hadisning o'z ma'nosini tushunib, o'rganib biz uchun ulardan amalda foydalanishimiz g'oyat ahamiyatlidir. Hadis o'zi arabcha so'zdan olingan bo'lib, "xabar, gap, yangilik" degan ma'noni bildiradi. Islom dini ta'limoti asoslarini yorituvchi Qur'on Karimdan keyingi asosiy manba hadis hisoblanadi. Hadislarni to'plash va ularga muayyan tartib berish asosan VIII asrning ikkinchi yarmidan boshlanib, uni eng bilimdon, turli fan asoslarini mukammal o'rgangan, katta hayotiy tajribaga ega bo'lgan kishi (muhaddis)lar tartibga solib bergan. VIII-XI asrlarda to'rt yuzdan ortiq muhaddis hadis ilmi bilan shug'ullangan. Hadislarda inson ma'naviy kamolotining mezoni, uning tafakkur doirasi, dunyoqarashining kengligi, ilmiy bilimlarni qay darajada egallaganligi, o'z bilimi bilan artofdagilar va jamiyatga foyda keltiruvchi shaxs bo'lib yetishida muhim omildir deya ko'rsatiladi. Hadislar tarbiya manbai hisoblanadi. Hadislarni eshitib, tanishish, ko'rish, yodlash, mazmunini anglash, o'rganish orqali hayotimizda hadislardan ibrat olgan holda, ularni amalda hayotimizda qo'llab, ko'p o'zimizni tarbiyamizdagi kamchiliklarni tuzatishimizga yordam beradi. Hadislarda insonning kamolotga erishishi uchun talab etiladigan insoniy fazilatlar ifoda etilgan bo'lib, ushbu fazilatlar sirasiga o'zgalarga mehr-oqibat ko'rsatish, saxiylik, ochiqko'ngillik, ota-onani e'zozlash, hurmatlash, doimo ota-onalarimizni duolarni olish, ularni haqqiga duo qilish, ularni asrab-avaylash, o'rni kelganda ular uchun bizlardan faxrlanish tuyg'ularini yarata olishimiz, doimo yuzlarini yorug' qilish, qaddilarini biz sababli baland tutish, doimo hurmatlarini joyiga qo'yish, kattalar va qarindoshlarga nisbatan muruvvatli bo'lish, ularga mehrimizni bera olish, hurmatlarini joyiga qo'yish, ularga g'amxo'rlik qilish, kattaga hurmatda kichiklarga izzatda bo'lish kabilar muhim hisoblanadi. Undan tashqari o'z ona Vatanimizga muhabbat, mehnat va kasb-hunarni ulug'lash, halollik, poklik, do'stlik, oliyjanoblik, rahmshafqatlik, kamtarlik, rostgo'ylik va vijdonlilik kabi xislatlar kiritiladi. Bundan tashqari, insonning o'zini yomon illatlardan tiyishi, yaxshilik sari intilishi kerakligi

borasidagi pand-nasihatlar ham o'z aksini topganki, bularning barchasi Qur'oni Karimda qayd etilgan ko'rsatmalarga asoslanilgan va komil insonni shakllantirishda asosiy mezon bo'lib xizmat qiladi.

Hadislar mazmunan har bir mo'inning ishonchini, e'tiqodini mustahkamlaydi va shu bilan birga insonni ma'naviy kamolotga da'vat etadi. Bu kabi xislatlarni har birimiz o'zimizda shakllantirishimizga yana bir yordamchi manba, tarbiya manbalardan biri bu hadislarni amalda tatbiq etishimiz hisoblanadi. Hadislarda ibrat olinadigan jihatlar juda ham ko'p uchraydi. Bizning har bir qilgan yaxshi amalimiz, so'zlarimiz o'zimiz uchun ota-onamizga bildirilgan minnatdorchilik orqali faxr, hurmat, kabi tuyg'ularini uyg'otishga sabab bo'ladi. Hadislarda tarbiya mavzusiga doir hadislarni o'rganishimiz orqali biz o'zimiz ko'p narsalarni o'rganib olamiz. O'rgangan hadislarimizni hayotda amalda qo'llab har bir masalada, mavzularda, bir qancha xatoliklarimizni to'g'rilab olishga harakat qilamiz. O'rganganlarimizni boshqalarga o'rgatishga harakat qilamiz va tatbiq etamiz. Har bir kishining ota-onasiga yaxshilik qilganidek, bolalariga ham yaxshilik qilishi shartligi, zero, inson bo'ynida ota-onaning haqqi bo'lganidek, bolaning ham haqqi borligi xususidagi g'oyalar Qur'oni Karimda ham, Hadisi sharifda ham uqtiradi. Hadislarda kishilarning bir-biri bilan do'st, tinch-totuv yashashlari, o'zaro muruvvatli, mehr-shafqatli bo'lishlari kerakligi haqidagi g'oya ham ilgari suriladi. Bu g'oya opa-singil, aka-uka, qarindosh hamda qo'shnilar o'rtasida tashkil etiladigan muomala va munosabatlar mazmunining ochib berishga yo'naltirilgan hadislar mohiyatida aks etadi. Ma'naviy-axloqiy xislatlarga ega bo'lgan inson ota-ona, opa-singil, aka-uka va qo'shnilarga yaxshilik qiladi, bu yaxshilik ular o'rtasidagi totuvlikni keltirib chiqaradiki, pirovardida jamiyat taraqqiy etadi, tinchlik barqaror bo'ladi, aholi farovon hayot kechiradi. Shunday ekan, hadislar komil insonni shakllantirishda muhim manba bo'lib hisoblanadi. Hadislar har bir shaxsni aqliy, jismoniy jihatdan kamolga yetkazishga oid e'tiqod va iymondan iborat bo'lib, faqat ezgulikka xizmat qilish, oliyjanob bo'lish, pokiza yurish, bir burda luqmani halol qilib yeyish, jaholat va jaholatparastlikka yo'l qo'ymaslik, o'z birodarining, qarindosh-urug'larining, millatining va vatanining qadriyatlarini asrashdan iboratdir. Hadislardan yoshlar tarbiyasida foydalanish shu kunning dolzarb vazifalaridan sanaladi.

Xulosa

Hadislar tarbiya manbai hisoblanadi. Hadislarni eshitib, tanishish, ko'rish, yodlash, mazmunini anglash, o'rganish orqali hayotimizda hadislardan ibrat olgan holda, ularni amalda hayotimizda qo'llab, ko'p o'zimizni tarbiyamizdagi kamchiliklarni tuzatishimizga yordam beradi. Hadislarda insonning kamolotga erishishi uchun talab etiladigan insoniy fazilatlar ifoda etilgan bo'lib, ushbu fazilatlar sirasiga o'zgalarga mehr-oqibat ko'rsatish, saxiylik, ochiq ko'ngillik, ota-onani e'zozlash, hurmatlash, doimo ota-onalarimizni duolarni olish, ularni haqqiga duo qilish, ularni asrab-avaylash, o'zni kelganda ular uchun bizlardan faxrlanish tuyg'ularini yarata olishimiz, doimo yuzlarini yorug' qilish, qaddilarini biz sababli baland tutish, doimo hurmatlarni joyiga qo'yish, kattalar va qarindoshlarga nisbatan muruvvatli bo'lish, ularga mehrimizni bera olish, hurmatlarini joyiga qo'yish, ularga g'amxo'rlik qilish, kattaga hurmatda kichiklarga izzatda bo'lish kabilar muhim hisoblanadi. Undan tashqari o'z ona Vatanimizga muhabbat, mehnat va kasb-hunarni ulug'lash, halollik, poklik, do'stlik, oliyjanoblik, rahmshafqatlilik, kamtarlik, rostgo'ylik va vijdonlilik kabi xislatlar kiritiladi. Bundan tashqari, insonning o'zini yomon illatlardan tiyishi, yaxshilik sari intilishi kerakligi borasidagi pand-nasihatlar ham o'z aksini topganki, bularning barchasi Qur'oni Karimda qayd etilgan ko'rsatmalarga asoslanilgan va komil insonni shakllantirishda asosiy mezon bo'lib xizmat qiladi. Hadislar mazmunan har bir mo'minning ishonchini, e'tiqodini mustahkamlaydi va shu bilan birga insonni ma'naviy kamolotga da'vat etadi. Bu kabi xislatlarni har birimiz o'zimizda shakllantirishimizga yana bir yordamchi manba, tarbiya manbalardan biri bu hadislarini amalda tatbiq etishimiz hisoblanadi. Hadislarda ibrat olinadigan jihatlar juda ham ko'p uchraydi. Bizning har bir qilgan yaxshi amalimiz, so'zlarimiz o'zimiz uchun ota - onamizga bildirilgan minnatdorchilik orqali faxr, hurmat, kabi tuyg'ularini uyg'otishga sabab bo'ladi. Hadislarda tarbiya mavzusiga doir hadislarini o'rganishimiz orqali biz o'zimiz ko'p narsalarni o'rganib olamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- [1]. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf. Mustalahul hadis. "Sharq" nashriyoti, 2011. 69-bet.
- [2]. Abu Iso at-Termiziy. Sunani Termiziy sharhi. 1-j. Toshkent "Irfonnashr" 2021. 143-bet.
- [3]. I.A.Karimov " Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent "Ma'naviyat" 2008. 86-bet.
- [4]. Sh.M.Mirziyoyev. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va farovonligining garovi // Xalq so'zi, –2016 yil 8 dekabr.